

OŚWIECENIE

Wprowadzenie

SŁONIK

gabinet terapii dysleksji

www.slolik-terapia.pl

OŚWIECENIE

**Europa - XVIII wiek
(w Anglii już od schyłku XVII wieku)**

W Polsce:

- wczesne - od 1740 do 1764 r.**
- dojrzałe - od 1764 do 1795 r.**
- schyłkowe - od 1795 do 1822 r.**

Nazwa epoki:

- po raz pierwszy nazwa ta pojawiła się w Niemczech - die Aufklärung. W Anglii natomiast ten czas nazywano „wiekiem rozumu”, a we Francji „wiekiem filozofów”;
- w Polsce to "wiek oświecenia";
- we wszystkich krajach nazwa nawiązuje do światła, które w znaczeniu metaforycznym tworzy ład i harmonię w świecie pełnym chaosu. To także metafora wiedzy i nauki oraz symbol doskonałości.

OŚWIECENIE

Lata wojen i konfliktów religijnych (reformacja, kontrreformacja) sprawiły, że świat zapragnął zmian. Nadszedł więc nowy czas, który zapowiadały już odkrycia naukowe, w tym teoria Kopernika czy prawa Newtona.

W Polsce pojawił się **krytycyzm** wobec państwa, filozofii i religii. Stawiano na rozum, naturę i człowieka wykształconego - światłego. Zaczęły więc powstawać instytucje oświatowe oraz ośrodki kultury, np.:

- Collegium Nobilium;
- Komisja Edukacji Narodowej;
- Towarzystwo Przyjaciół Nauk;
- czasopismo "Monitor";
- Teatr Narodowy.

FILOZOFIA

Immanule Kant - niemiecki filozof, który pisał: "Oświeceniem nazywamy wyjście człowieka z niepełnoletności, w którą popadł z własnej winy. Niepełnoletność to niezdolność człowieka do posługiwania się swym własnym rozumem, bez obcego kierownictwa". Łączył racjonalizm z empiryzmem.

Gottfried Wilhelm Leibniz- niemiecki filozof, przedstawiciel racjonalizmu, próbował pogodzić racjonalizm z metafizyką i głosił, że na świecie istnieje zło, które pochodzi z niedoskonałości istot ziemskich.

John Locke - angielski filozof, głosił, że człowiek jest czystą kartą (tabula rasa), którą w trakcie życia zapisuje, a świat można poznać za pomocą doświadczenia.

SZTUKA

Dominował kierunek zwany klasycyzmem, oparty na ładzie, harmonii i proporcji. Inspirowany był kulturą starożytnego Rzymu i Grecji.

Akwarela Aleksandra Orłowskiego "Rzeź Pragi", domena publiczna,
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Or%C5%82owski_\(malarz\)#/media/Plik:Rzez_Pragi.jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Or%C5%82owski_(malarz)#/media/Plik:Rzez_Pragi.jpg)

Antonio Canova, Kupidyn i Psyche (głowy), domena publiczna,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Antonio_Canova#/media/Plik:Zoom_AntonioCanova_PsycheRevivedByCupidsKiss.JPG

Nurty w sztuce

Klasycyzm - był kontynuacją sztuki XVII wieku i nawiązywał do kultury antycznej oraz racjonalizmu. Opierał się na naśladownictwie natury, harmonii i porządku. W Polsce wybitnym przedstawicielem tego nurtu był **Ignacy Krasicki**, twórca satyr i bajek, w których krytykował naganne postawy i zachowania oraz poruszał ważne problemy polityczne, np. satyra "Do króla".

Sentymentalizm- określany jako początek romantyzmu, ponieważ na plan pierwszy stawiał uczucia. Bohaterem był zwykły człowiek, obdarzony wrażliwością, często był indywidualistą. Losy bohaterów i ich uczucia przedstawiane były na łonie natury, a jej opisy były nacechowane emocjonalnie. Przedstawicielem tego nurtu w Polsce był **Franciszek Karpiński**.

Rokoko - kierunek ten nawiązywał do baroku, ale zapowiadał sentymentalizm. Skupiał się na estetyce czułości i delikatności. Na plan pierwszy wysuwały się uczucia.

W sztukach plastycznych można go rozpoznać po charakterystycznych muszlach i kwiatach.

Motywy literackie

- **Rozumu**- racjonalne podejście do świata dostrzec można w satyrach Ignacego Krasickiego, w których autor występuje przeciwko sarmackiemu myśleniu, ksenofobii, wygodnictwu i nieuctwu.
- **Miłość** - to najważniejsze uczucie łączące dwoje ludzi, pojawia się miłość nieszczęśliwa i niespełniona, na drodze której stają przeszkody, np. Franciszek Karpiński "Laura i Filon".
- **Natury** - przyroda towarzyszy człowiekowi w doli i niedoli, współodczuwa razem z nim, np. Franciszek Karpiński "Laura i Filon".
- **Wad ludzkich**- krytyka wad i zachowań: pijaństwa, prywaty, egoizmu, nieuctwa, zacofania, np. Ignacy Krasicki "Pijaństwo".
- **Ojczyzny** - głoszenie potrzeby przeprowadzenia niezbędnych reform, propagowanie wzorów władców i postaw patriotycznych, np. Stanisław Staszic "Przestrogi dla Polski".

